

Innspill til ny scenekunststrategi

Høringsinnspillet med hovedfokus på folkedans sendes på vegne av FolkOrg, Noregs Ungdomslag, Valdres Folkemusikkarrangement AS, Folkemusikk Nord, Stiftinga Hilmar Alexandersen, Riksscenen for folkemusikk og folkedans, Institutt for tradisjonskunst og folkemusikk ved Universitetet i Sørøst-Norge, FRIKAR, Kartellet, Villniss, Fjelldansen - regionalt kompetansesenter for dans - og Stiftinga for folkemusikk og folkedans.

Vi støtter regjeringens mål at mer av scenekunsten som produseres skal nå flere, og takker for muligheten til å gi innspill tidlig i prosessen,
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innspill-til-scenekunststrategi/id2628205/>.

Vi ønsker oss en situasjonsrapport for feltet slik forrige scenekunststrategi ga, i tillegg til å peke på hvordan det kan legges til rette for at de kulturpolitiske målene for scenekunstheltet best kan nås, herunder hvordan aktørene på feltet kan bidra til økt samarbeid, økt visning og formidling av scenekunst.

- ***Hva bidrar til å fremme produksjon og formidling i scenekunstheltet? Gi eksempler.***

Scenisk folkedans med sine kvaliteter som samtidskunst, kulturarv og levende musikk evner å møte publikum på vidt ulike arenaer, være seg folke- og worldmusikkfestivaler, samtidsdansscener, for skoler, næringsliv og TV.

Selv om det mangler formell utdanning innen utøvende folkedans, har de få etablerte kompaniene produsert scenekunst av høy kvalitet.

Folkedansbasert samtidsdans har lagt vekt på interaktivitet/samspill med publikum, en dialogbasert lek mellom musikere og dansere på scenen (bestandig live musikk) og ikke minst en musikalitet og rytmeforståelse som er unik.

Mulighet for gjestespill og søke midler for å få inn forestillinger legger til rette for å fremme økt formidling og visning.

- ***Har du eksempler på vellykkede prosjekter eller tiltak som har fremmet nye typer samarbeid og økt visning av scenekunst?***

Scenekompaniene som bruker folkedans som håndverk har alle, og nesten utelukkende i alle forestillinger, live musikk med seg på scenen. Dette skaper mange arbeidsplasser for musikere, og hever statusen på å både spille til dans og spille musikk til forestillinger.

Kompaniene har dessuten sprengt grenser for hva et forestillingsrom er, med store danseproduksjoner i uterom som juv og badesteder med stupebrett. I tillegg har de vært med på å bryte ned skillet mellom publikum og aktører med intrikat interaksjon basert på folkedansen sine estetiske prinsipper.

Begge disse momentene mener vi har gitt økt visning av scenekunst i form av nye publikumsgrupper.

Samarbeid mellom Riksscenen og Folkemusikk Nord, Jørn Hilme stemnet, Kalottspel, Førdefestivalen, Hilmarfestivalen og Den norske Folkemusikkveka, har vært en viktig suksessfaktor for at forestillinger/produksjoner ble vist flere ganger. De har vært en katalysator for å lage produksjoner med scenekunst og hatt stor betydning for utviklingen vi har sett de siste årene siden de bevisst har turt å satse på produksjoner.

Kartellet har med moderat støtte fra Kulturrådet og andre aktører spilt sine fire helaftens produksjoner over 300 ganger i både inn- og utland i løpet av de siste seks årene. Det høye antallet visninger har vært avhengig av at de har hatt et godt støtteapparat rundt seg. I tillegg har Kartellet i et dusin konsertproduksjoner med etablerte artister, kommet inn og danset for publikum. Her har kompaniet truffet nye publikumsgrupper.

FRIKARs "KRUK" satte publikumsrekord for dans i Riksteatret med 14.000 publikummere, og "8", et samarbeid mellom folkedans, kinesisk kungfu og klassisk musikk spilte for 10.000 publikummere, fikk sølvprisen i Prix Italia og ble vist på TV i Norge, Sverige, Tyskland og USA. Kunstnerisk kvalitet og samprodusenter som tør å investere i nye, norske produksjoner har vært en forutsetning for suksessene.

- **Hvilke strukturelle utfordringer finnes i dag på scenekunstheltet? Gi eksempler**

Generelt for scenekunstheltet

-Det er en utfordring i støtteordningene for arrangører at danseforestillinger er mye dyrere enn konserter. Dette er ytterligere forsterket av alle nye kulturhus som har inntjeningskrav. I dag må danseproduksjoner være store prosjekt. Frie kompani trenger agenter for å klare utfordring

For folkedansfeltet

- Snever definisjon av dans i scenekunstmiljøet og innen utdanning. Består dansekunsten bare av klassisk, jazz, moderne, samtidsdans? Folkemusikkmiljøet får f.eks. ikke dele informasjon om forestillinger gjennom danseinformasjonen utenom de godt etablerte kompaniene som FRIKAR og Kartellet, og mange DKS-ansatte regner folkedans bare som kulturarv og ikke som dansekunst.

-De etablerte kompaniene er bekymret over mangel på dansere

- Manglende utdanning for scenisk folkedans

- Få koreografer som har grunnlag for, og kan koreografere innenfor scenisk folkedans.

- Vi er en ung scenisk sjanger og det er viktig til tross for et lite miljø å dyrke mangfoldet i den folkedansfunderte scenekunsten der noe kommuniserer bredt i tillegg til smalere uttrykk.

-Det er alt for vanntette skott mellom støtteordningen hos Kulturrådet og andre. Det er enten musikk eller dans/scenekunst. Sett fra vår sjanger, der musikk og dans står så tett sammen (som nevnt oftest med live musikk), er det viktig at støtteordningene er åpne. Det må være rom for dans i en konsert, eller større kostnader til live musikk i en scenekunstproduksjon.

- *Hvilke tiltak må til for at disse utfordringene kan løses?*

Nasjonal strategi for dans må sidestille sjangrene, og sidestille kunsten «å danse» med dansekunsten. Dansekunsten må bli like mangfoldig som musikkfeltet med de rytmiske sjangrene og verdensmusikken. Stadig flere ensembler bidrar til et større dansemangfold der dansekunsten utvides med flere sjangre som folkedans inkludert nyinnvandra tradisjoner. De grunnleggende globale fellestrekkene i folkelig tradisjonsdans er i ferd med å få nye scener å boltre seg på, og åpner for helt nye arbeidsmetoder både utenfor og innenfor det profesjonelle dansefeltet. Folkedansproduksjoner har de siste årene vist en interaktiv trend, hvor publikum blir invitert til å delta i danseforestillinga, basert på samværsdansens grunnleggende, relasjonelle og sosiale prinsipper.

Det er viktig å opprettholde bredden av kunnskap i lokale variasjoner innenfor den norske folkemusikken og folkedansen. Tradisjonen må være kjent og bli brukt av mange i et nærmiljø med tilgang på kunnskap. Samfunnsutviklinga og det moderne profesjonaliserte kulturlivet har redusert møteplassene som er viktige for at folkedansen og folkemusikken kan utøves som en sosial samværsform der den kroppslige kunnskapen overføres. Sosial dans inkluderer og gir trivsel og folkehelse. Å bringe dans nærmere inn i folks hverdag kan få en særskilt ny rolle. Det trengs sosiale arenaer for å praktisere og videreføre folkedansen som del av en mangfoldig dansekultur. Det er viktig å ha opplærings- og opplevelsestilbud innen dans som når ut til det brede lag av befolkningen, som kurs og lokale danseøvinger i de frivillige organisasjonene, formidling og workshoper gjennom Den kulturelle skolesekken.

Det trengs flere dansere. Det er et kulturpolitisk ansvar å gi utdanningsmulighet i folkedans. Dersom folkedansen skal leve som kulturuttrykk må den læres av unge utøvere som skaper nye uttrykksformer. Et samlet danse-Norge ga i 2015 et opprop om behovet for utdanning i utøvende folkedans. Samtidig ble bachelorutdanning i dansevitenskap med hovedvekt på folkedans lagt ned ved NTNU. Kompetansen finnes: Stiftinga for folkemusikk og folkedans har siden 1989 samarbeidet med NTNU Dansevitenskap i et internasjonalt nettverk innen forskning og utdanning. Det er et behov for folkedansere i markedet; ensemblene mangler dansere og det er behov for å synliggjøre tradisjonen over hele landet. Læringsmålene i folkedans i grunnskolen og danselinjer på videregående skoler blir som regel ikke oppnådd pga. manglende kompetanse hos lærere. En utdanning i folkedans vil utløse et potensial i kunstnerisk aktivitet og undervisningskrefter tilsvarende utviklingen vi så i markedet da folkemusikken fikk formelt utdanningsløp.

Institutt for tradisjonskunst og folkemusikk ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN), ønsker sammen med Stiftinga for folkemusikk og folkedans å utrede opprettelse av studium i utøvende folkedans, noe rektor er positiv til. Det kan tidligst starte høsten 2020, og vil først finansieres av Kunnskapsdepartementet to år etter oppstart. Det trengs friske midler for oppstarten. Det er også et spørsmål om Kulturdepartementet bør delfinansiere studiet på lik linje med andre utdanninger i immateriell kulturarv som Hardingfelemakerutdanningen ved Ole Bull Akademiet, og Bachelorprogram i teknisk bygningsvern ved NTNU.

Det må bli lettere økonomisk for arrangører å programmere dansearrangement. Det er dyrere å arrangere danseforestillinger med flere aktører og flere krav til rom/scene.

Fokus på å produsere folkedansforestillinger. Bør en institusjon få ekstra midler for å ha et spesielt ansvar for å løfte fram forestillinger som bidrar til mangfold, og legger til rette for turneer slik at de når større del av befolkningen? Store produksjoner blir ofte for kostbare for små arrangører.

- ***Hvordan ønsker du at scenekunstheltet skal se ut om 5-10 år? Kort beskrivelse.***

Om 10 år er dansere lønnet på likt nivå med musikere. Dansere kan jobbe frilans som musikerne gjør for å formidle sin kunst i bl.a. skolen og forestillinger over hele landet. Alle elever opplever mangfoldig dans i skolen, med både som publikum og som deltaker i kreativt arbeid.

Om 10 år har vi nådd FN's mål om bærekraftig utvikling der alles kulturelle aktivitet verdsettes og anerkjennes, enten det dreier seg om profesjonell utøvelse, eller individers kreativitet og sosiale samspill. Den immaterielle kulturen og kulturarven er en selvsagt del av oss, innenfor den frivillige kulturelle grunnmuren i tillegg til skole, utdanning og næring. Regional kulturpolitikk er nært forankret kulturutøverne, mens statlig politikk støtter kulturuttrykk som trenger drahjelp.

Om 10 år er alle kunstartene likestilte, også de ulike sjangrene innenfor dem. Dansefeltet er like inkluderende som musikkfeltet. Nasjonal politikk sørger for at sjangrer som folkedansen blir ivaretatt og har akkrediterte studieforløp uavhengig av universitetspolitikken. Nasjonal politikk sørger for at dansen som hører til det rytmiske musikkfeltet og verdensmusikken er ivaretatt som både profesjonell kultur, amatørkultur og samværsdans over hele landet. Videre at den sørger for at sceniske utøvere innen folkedansen kan konkurrere om faste stillinger, slik samtidsdansere og ballettdansere kan gjennom Carte Blanche og Nasjonalballetten.

Om 10 år er folkemusikken og -dansen allemannseie igjen. Alle kjenner sin lokale kulturarv og møter den i skolen, i kulturskolen, på fritiden og i forestillinger som en anerkjent kunstform basert på den sosiale dansen. Det finnes sosiale møteplasser for alle som er naturlige arenaer for inkludering og utveksling av kulturuttrykk lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Vi ønsker utvalget lykke til med arbeidet og ser frem til at beskrivelsen av scenekunstheltet og ny strategi sendes på høring.

Mvh

Marit Stranden
Direktør
Stiftinga for folkemusikk og folkedans